

A detailed mosaic of a bearded man's face, likely a religious figure, with a halo. The mosaic is composed of small, square tiles in various shades of brown, tan, and blue. The man has a full, dark beard and mustache, and his eyes are looking directly forward. The background is a golden-brown color with a subtle grid pattern.

Η ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

ΟΙ ΕΡΙΔΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ
ΤΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΕΙΚΟΝΟΜΑΧΙΑ

Η **Βυζαντινή Αυτοκρατορία** συγκλονίστηκε από την «**εικονομαχία**» από τις αρχές του 8^{ου} αιώνα έως τα μέσα του 9^{ου} αιώνα (726-843).

Εικονομαχία ονομάστηκε η **πνευματική κίνηση** που ασχολήθηκε με το ερώτημα, εάν η λατρεία των εικόνων είναι σύμφωνη με τις παραδόσεις της Ορθοδοξίας, ή όχι.

ΟΙ ΑΝΤΙΠΑΛΟΙ

Για 117 χρόνια δύο αντίπαλα «στρατόπεδα» ή παρατάξεις, συγκρούονται στο **Βυζάντιο** για το εάν πρέπει να λατρεύονται ή όχι οι εικόνες.

Οι **υποστηρικτές** της λατρείας των εικόνων ονομάστηκαν **εικονολάτρες** ή **εικονόφιλοι**.

Οι **αντίπαλοι** της λατρείας των εικόνων ήταν οι λεγόμενοι **εικονοκλάστες** ή **εικονομάχοι**.

ΟΙ ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΕΣ

Οι πρωτεργάτες των εικονομάχων ήταν οι αυτοκράτορες:

- Λέων Γ' Ίσαυρος (717-741) και
- Κωνσταντίνος Ε' (741-775)

Ο Λέοντας καταγόταν από τη Γερμανία της Β. Συρίας και φαίνεται να είχε επηρεαστεί από τις **ανεικονικές** αντιλήψεις της ιουδαϊκής και της ισλαμικής θρησκείας.

Η ΓΕΡΜΑΝΙΚΕΙΑ ΤΗΣ ΣΥΡΙΑΣ

Η παλιά πόλη των **Ασσυρίων** Margas ονομάστηκε από τους **Ρωμαίους** Germanicia Caesarea, τους **Βυζαντινούς** Γερμανίκεια και ονομάζεται σήμερα στα **τουρκικά** Kahramanmaraş.

Πηγή εικόνας: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Minorasia_950AD_el.png

Χρυσός σόλιδος του Λέοντα Γ' Ίσαυρου και του Κωνσταντίνου Ε'

Πηγή εικόνας αριστερά : https://en.wikipedia.org/wiki/Leo_III_the_Isaurian

Πηγή εικόνας δεξιά: https://en.wikipedia.org/wiki/Constantine_V

Η ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ

Οι κάτοικοι της Μικράς Ασίας, που σήκωσαν το βάρος του **πολέμου** εναντίον των **Αράβων**, ήταν επηρεασμένοι από τις ανεικονικές αντιλήψεις του **Ισλάμ**, λόγω της γειτνίασης της περιοχής με τα **αραβικά εδάφη**.

Οι αυτοκράτορες της δυναστείας των **Ισαύρων** είχαν κάθε λόγο να υποστηρίξουν αυτούς τους πληθυσμούς.

ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΟΜΑΧΙΑΣ

Οι λόγοι για την απαγόρευση της λατρείας των εικόνων ήταν:

- 1 οι δεισιδαιμονίες και οι υπερβολές, που αφορούσαν τη λατρεία των εικόνων
- 2 η επιθυμία των **Ισαύρων** να περιορίσουν την επιρροή των **μοναχών**
- 3 η ιδέα ότι οι επιτυχίες των εχθρών του κράτους προέρχονταν από τη δίκαιη οργή του Θεού για ό,τι συνέβαινε στο χώρο της λατρείας

Η ΠΡΩΤΗ ΦΑΣΗ (726 – 787)

Η πρώτη φάση της Εικονομαχίας (726-787) άρχισε με την απομάκρυνση της εικόνας του Χριστού από τη Χαλκή Πύλη του **Ιερού Παλατίου**, πράξη που προκάλεσε τις διαμαρτυρίες του λαού της πρωτεύουσας.

Οι **εικονόφιλοι** τιμωρήθηκαν με:

- εξορίες
- φυλακίσεις και
- δημεύσεις περιουσιών

Αναπαράσταση της Χαλκής Πύλης – Έργο του Antoine Helbert

Πηγή εικόνας: <https://www.antoine-helbert.com/>

Η ΠΡΩΤΗ ΦΑΣΗ (726 – 787)

Τους εικονολάτρες υπερασπίστηκε θεωρητικά ο **Ιωάννης Δαμασκηνός**, ο μεγαλύτερος θεολόγος της εποχής του, που έζησε στην επικράτεια του **αραβικού Χαλιφάτου** και πέθανε γύρω στα 750.

Ο αυτοκράτορας **Κωνσταντίνος Ε΄** εξαπέλυσε εκστρατεία:

- τρομοκράτησης των μοναχών και
- καταστροφής των μονών που ήταν προπύργια εικονολατρίας.

καὶ τὴν αἰσχύνην ἡμῶν καὶ τὴν ἐπιτροπήν
 πικρῶν: ἐμαρτίωσιν ἡμῶν ἰδοὺ
 βοήθησέ με:

+ **Θ**ρεῖς ἡμέρας ἔσθλησεν ἡ ψυχὴ σου:
 καὶ τὰ χαλκῶριά σου: καὶ τὴν κροτάφον σου
 λυποῦμεν σου καὶ οὐ χιτήρην: καὶ
 ποτακὰ οὐκ ἔσθλησεν σου:

+ **Κ**αὶ δάκρυά σου ὡς ἕλαιον ἡμῶν:
 καὶ ἡ ψυχὴ σου ὡς ἕλαιον ἡμῶν:

+ **Γ**ερνήθῃ τὸ πνεῦμα σου ὡς ἕλαιον ἡμῶν:
 ὁρῶντα εἰς τὸ πνεῦμα καὶ εἰς τὸ πνεῦμα
 δάκρυα καὶ εἰς τὸ πνεῦμα:

+ **Σ**κοπιόθῃ τὸ πνεῦμα σου ὡς ἕλαιον ἡμῶν:
 τοῦ κελεπέου: καὶ τὸ πνεῦμα σου
 τὸ πνεῦμα σου ὡς ἕλαιον ἡμῶν:

+ **Ε**κχεοῦ ἅπαντα τὴν ὀργὴν σου: καὶ
 ὀργὴν σου ὡς ἕλαιον ἡμῶν:
 ὀργὴν σου ὡς ἕλαιον ἡμῶν:

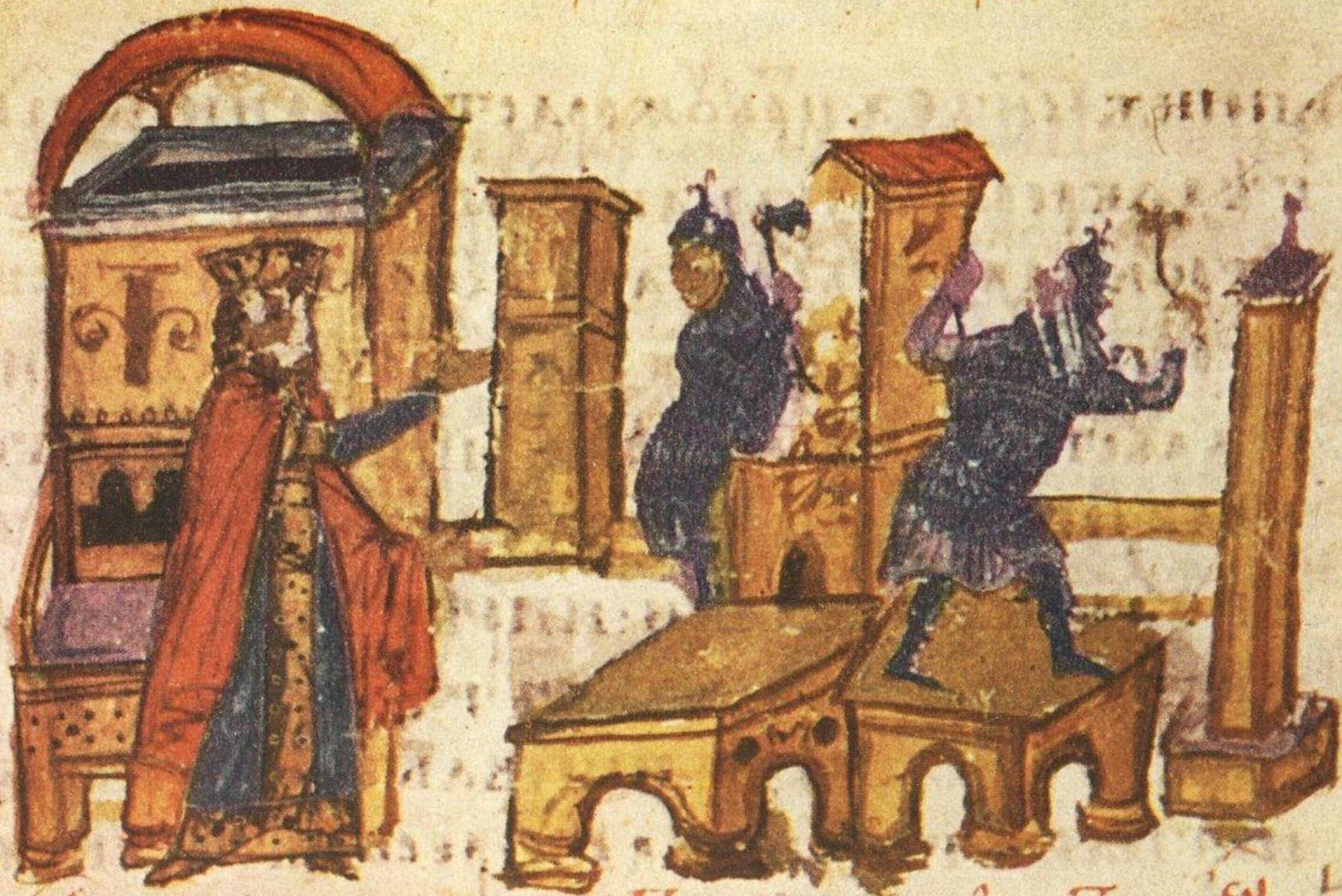
+ **Γ**ερνήθῃ τὸ πνεῦμα σου ὡς ἕλαιον ἡμῶν:
 μερῆς καὶ ἐπιτοκῆς σου ὡς ἕλαιον ἡμῶν:
 τὸ πνεῦμα σου ὡς ἕλαιον ἡμῶν:

+ **Π**νεῦμα σου ὡς ἕλαιον ἡμῶν:
 καὶ ἐπιτοκῆς σου ὡς ἕλαιον ἡμῶν:
 καὶ ἐπιτοκῆς σου ὡς ἕλαιον ἡμῶν:

Εικονομάχοι καλύπτουν την εικόνα του Χριστού με ασβέστη. Ψαλτήρι Χλουντόφ (περί το 830). Μόσχα, Ιστορικό Μουσείο

ЦРЬКОПРЪНН НІСОНОВОРЪ

ЦОТЪ КОСТАНАДНА СНАЛЪВОКАНАДЪ РЕЕР

Ο Κωνσταντίνος Ε΄ διατάζει την καταστροφή μοναστηριών
Από το χρονικό του Μανασσή σε βουλγαρική μετάφραση του 14^{ου} αιώνα

Πηγή εικόνας: https://en.wikipedia.org/wiki/Byzantine_Iconoclasm

Η Ζ΄ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΣΥΝΟΔΟΣ

Η πρώτη φάση της εικονομαχίας τερματίστηκε με την **Ζ' Οικουμενική Σύνοδο** (787).

Η σύνοδος αυτή συγκλήθηκε με πρωτοβουλία της αυτοκράτειρας **Ειρήνης της Αθηναίας** (780-802), και οι εικόνες αποκαταστάθηκαν πανηγυρικά, με τη **διευκρίνηση** ότι στις εικόνες απονέμεται μόνο τιμητική προσκύνηση.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΦΑΣΗ (815 – 843)

Ο **Λέοντας Ε΄ ο Αρμένιος** εγκαινίασε τη δεύτερη φάση της εικονομαχίας το 815. Ο αυτοκράτορας απέδωσε στην εικονολατρία τις ήττες των **Βυζαντινών** στα πεδία των μαχών.

Η δεύτερη φάση δεν είχε ούτε τη διάρκεια, ούτε και την ένταση της πρώτης φάσης και τερματίστηκε με παρέμβαση της αυτοκράτειρας **Θεοδώρας**, μητέρας του ανήλικου **Μιχαήλ Γ΄**.

ΝΙΚΗ ΤΩΝ ΕΙΚΟΝΟΛΑΤΡΩΝ

Η σημασία της νίκης των εικονολατρών και η αποκατάσταση των εικόνων είναι η νίκη της **ελληνικής πνευματικής παράδοσης**, που ευνοούσε την απόδοση της θείας μορφής πάνω στην εικόνα, σε αντίθεση με την **ανεικονική ασιατική παράδοση**.

Η **αναστήλωση των εικόνων** τερμάτισε τις θρησκευτικές διαμάχες και εγκαινίασε περίοδο γόνιμης συνεργασίας του **κράτους** με την **εκκλησία**.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΗΣ

- η εκκλησία αφοσιώθηκε στο ιεραποστολικό της έργο
- τα μοναστήρια άρχισαν να αυξάνονται και να πλουτίζουν
- περιορίστηκαν οι υπερβολές στη λατρεία των εικόνων και των λειψάνων

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΟΜΑΧΙΑΣ

Συνέπειες υπήρξαν και στην εξωτερική πολιτική για το **Βυζάντιο**:

- ο πάπας της Ρώμης στράφηκε για προστασία στους βασιλείς των Φράγκων

Πέραν αυτού ο λαός στην **Αυτοκρατορία** ήταν διχασμένος. Πρέπει επίσης να τονιστεί ότι τόσο κατά τη διάρκεια της εικονομαχίας, όσο και μετά υπήρξαν **καταστροφές** σε έργα τέχνης.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΟΜΑΧΙΑΣ

Τόσο οι **εικονομάχοι**, όσο και οι **εικονολάτρες**, κατέστρεψαν σημαντικά έργα τέχνης και λόγου και των δύο αντιπάλων παρατάξεων.

Κατά τη διάρκεια της εικονομαχίας πολλοί ναοί διακοσμήθηκαν με μοτίβα ζώων και φυτών, ενώ υποχώρησε η ενασχόληση με τα γράμματα.

Χαρακτηριστικό δείγμα της
εικονοκλαστικής τέχνης:
η Αγία Ειρήνη στην
Κωνσταντινούπολη

Πηγή εικόνας:
https://de.wikipedia.org/wiki/Byzantinischer_Bilderstreit

ΑΝΕΙΚΟΝΙΚΟΣ ΔΙΑΚΟΣΜΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΣΤΗ ΝΑΞΟ

ΑΝΕΙΚΟΝΙΚΟΣ ΔΙΑΚΟΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΑΓΙΑ ΚΥΡΙΑΚΗ ΑΠΕΙΡΑΝΘΟΥ ΣΤΗ ΝΑΞΟ

**Κείμενα, συγγραφή, ιστορική έρευνα, εικόνες: Γαρίτατζης Χαράλαμπος (ΠΕ07)
Φιλολογική επιμέλεια: Dr. Γεωργία Μιχαήλ (ΠΕ02)**